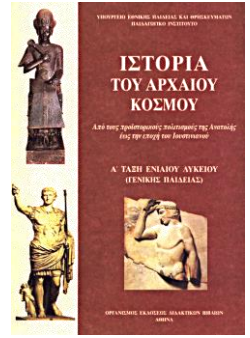

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΚΛΑΣΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

[480 π.Χ. - 323 π.Χ.]

Από το σχολικό εγχειρίδιο
σελίδες 98 -111

Κλασική εποχή ονομάζεται η περίοδος ανάμεσα στο τέλος των Περσικών πολέμων και στο θάνατο του Μ. Αλεξάνδρου. Την εποχή αυτή διαμορφώθηκαν οι αξίες που αποτελούν τη βάση του σύγχρονου δυτικού πολιτισμού.

Χαρακτηριστικά της περιόδου

- Επιτεύγματα στην πολιτική, στα γράμματα και στις τέχνες.
- Ανταγωνισμός Αθήνας - Σπάρτης που θα οδηγήσει στην κήρυξη του Πελοποννησιακού πολέμου.
- Παρέμβαση των Περσών στα εσωτερικά ζητήματα της Ελλάδας είτε προσφέροντας χρήματα είτε στρατιωτική βοήθεια προς ένα από τα αντιμαχόμενα μέρη, Αθήνα ή Σπάρτη.
- Το δεύτερο μισό του 4^{ου} αιώνα π.Χ. χαρακτηρίζεται από την προσπάθεια των Ελλήνων να ενωθούν και να στραφούν εναντίον των Περσών.

[εισαγωγή σελ. 98, §1]

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ Η ΣΥΜΜΑΧΙΑ ΤΗΣ ΔΗΛΟΥ ⇔ ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΗΓΕΜΟΝΙΑ

[σελ. 98 §5 και σελ. 99 τελευταία παράγραφος]

- Το 478 / 7 π.Χ. ιδρύθηκε η Α' Αθηναϊκή Συμμαχία, επικεφαλής της οποίας τέθηκε η Αθήνα με στόχο την ανάδειξή της σε μεγάλη δύναμη.
- Έδρα της συμμαχίας ορίστηκε η Δήλος όπου εκεί βρισκόταν το συμμαχικό ταμείο και συγκεντρώνονταν κάθε χρόνο οι αντιπρόσωποι. Αρχικά τα μέλη είχαν τα ίδια δικαιώματα και τις ίδιες υποχρεώσεις.
- Στόχος των Αθηναίων ήταν να αντιμετωπίσουν τους Πέρσες αλλά και να είναι ηγεμόνες των υπόλοιπων Ελλήνων.
- Οι Σπαρτιάτες προσπαθούν να μειώσουν την ισχύ των Αθηναίων μετά και από παράπονα των συμμάχων [των Αθηναίων] για κακή και αλαζονική συμπεριφορά.
- Μεγάλη αθηναϊκή μορφή αυτή την περίοδο υπήρξε ο Κίμωνας ο οποίος υποστήριζε την συμμαχία με τη Σπάρτη και τον κοινό αγώνα κατά των Περσών. Η φιλοσπαρτιατική του όμως πολιτική ενοχλούσε τους Αθηναίους οι οποίοι τελικά των εξόρισαν [εξοστρακισμός το 461 π.Χ.].
- Μετά από έντονες πολιτικές ανακατατάξεις και μετά την επικράτηση των δημοκρατικών στην Αθήνα στο προσκήνιο εμφανίζεται ο Περικλής.
- Το 451 π.Χ. επιστρέφει στην Αθήνα, μετά από τη δεκάχρονη εξορία του, ο Κίμωνας και υπογράφει ανακωχή με την Σπάρτη. Ταυτόχρονα αναλαμβάνει τον αγώνα εναντίον των Περσών στην Κύπρο όπου και πέθανε κατά την πολιορκία του Κιτίου το 450 π.Χ.
- Μετά το θάνατο του Κίμωνα οι Αθηναίοι υπογράφουν την Καλλίεο ειρήνη¹ σύμφωνα με την οποία οι Πέρσες αναγνώρισαν την ανεξαρτησία των ελληνικών πόλεων της Μ. Ασίας.
- Μετά το θάνατο του Κίμωνα, ο Περικλής κυριαρχεί στην πολιτική σκηνή της Αθήνας.

Ερώτηση:

Ποιος ήταν ο Κίμων και ποια η δράση του; [σελ. 99 §3 - σελ. 100 §2]

¹ Ονομάστηκε έτσι από το όνομα του στρατηγού που διαπραγματεύτηκε με τους Πέρσες. Πολλοί ισχυρίζονται ότι θα έπρεπε να λέγεται Κιμώνιος αντί Καλλίεος γιατί βασικός υπεύθυνος για την επίτευξή της υπήρξε ο Κίμωνας και όχι ο Καλλίας.

Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΚΛΗ

Να δικαιολογήσετε το χαρακτηρισμό «ΧΡΥΣΟΥΣ ΑΙΩΝ ΤΟΥ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ»

[σελ. 100, 2 τελευταίες παράγραφοι]

Κατά τη διάρκεια της τριακονταετούς ειρήνης, η οποία όμως κράτησε μόνο 15 χρόνια, η Αθήνα γνώρισε μεγάλη ανάπτυξη [οικονομική, εμπορική, πολιτιστική, πολιτική] και κυριάρχησε απόλυτα επί των συμμάχων της. Αρχιτέκτονας και συντελεστής αυτής της τεράστιας ανάπτυξης υπήρξε ο Περικλής ο οποίος υπήρξε ταυτόχρονα άρχοντας της Αθήνας για 15 συνεχή έτη.

Πώς κατάφερε ο Περικλής να ενισχύσει το δημοκρατικό πολίτευμα; [σελ. 101 §1, 2]

Το δημοκρατικό πολίτευμα ενισχύθηκε με την καθιέρωση χρηματικής αποζημίωσης για τους κληρωτούς άρχοντες, τους βουλευτές και τους λαϊκούς δικαστές. Σκοπός του μέτρου αυτού ήταν να ενισχυθούν τα λαϊκά στρώματα, που δεν είχαν περιουσία και αναγκάζονταν εύκολα να εγκαταλείψουν τις εργασίες τους για να λάβουν μέρος στην κρατική διοίκηση.

Ένα άλλο μέτρο ήταν η καθιέρωση που ονομαζόταν «θεωρικά». Τα «θεωρικά» ήταν χρήματα που δίδονταν στους άπορους πολίτες, για να πληρώνουν το εισιτήριό τους στο θέατρο, το οποίο ασκούσε επιμορφωτικό και εκπαιδευτικό έργο εκτός από ψυχαγωγικό.

Επίσης, ο Περικλής προσπάθησε να επεκτείνει την εμπορική επιρροή των Αθηνών προς τη Δύση δημιουργώντας συμμαχίες και αποικίες. Εξαιτίας αυτής του της επιμονής ο Πειραιάς εξελίχθηκε σε ένα από τα μεγαλύτερα γνωστά τότε εμπορικά λιμάνια.

Από πού προέρχονταν τα βασικά έσοδα του κράτους της Αθήνας;

[σελ. 101, §3, 4, σελ.102 §1]

Εκμετάλλευση μεταλλείων	Φορολογία
Το αθηναϊκό κράτος παραχωρούσε σε ιδιώτες, έναντι ενοικίου, τα ορυχεία μετάλλου για ορισμένο χρονικό διάστημα.	Άμεσους φόρους προς το κράτος κατέβαλλαν μόνο όσοι κατάγονταν από άλλες πόλεις και είχαν εγκατασταθεί μόνιμα στην Αθήνα. Ο φόρος αυτός ονομαζόταν μετοίκιο . Αρκετά χρήματα αντλούσε το συμμαχικό ταμείο από την έμμεση φορολογία, τη φορολόγηση των εισαγόμενων και εξαγόμενων από τα λιμάνια προϊόντων.
Φόρος συμμάχων	Έκτακτες εισφορές
Το 454 π.Χ. το συμμαχικό ταμείο μεταφέρθηκε στην Αθήνα. Τότε το απόθεμά του ήταν 8.000 τάλαντα, το 445π.Χ. 9.700 τάλαντα και το 431 π.Χ. 6.000 τάλαντα. Παράλληλα οι σύμμαχοι αναγκάζονταν να καταβάλλουν συχνά έκτακτους φόρους, κυρίως πολεμικές αποζημιώσεις.	Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ήταν δαπάνες για στρατιωτικές και θρησκευτικές εκδηλώσεις που αναλάμβαναν πλούσιοι Αθηναίοι. Οι δαπάνες αυτές ήταν υποχρεωτικές και αποτελούσαν μεγάλη τιμή για το λειτουργό. Οι σπουδαιότερες λειτουργίες ήταν:

Χορηγία	Τριηραρχία
δηλαδή η κάλυψη των εξόδων για τη διδασκαλία ενός θεατρικού έργου	δηλαδή η υποχρέωση συντήρησης και εξοπλισμού μιας τριήρους [πολεμικό πλοίο]
Αρχιθεωρία	Εστίαση
δηλαδή καταβολή των εξόδων όσων συμμετείχαν σε επίσημη αποστολή (θεωρία) σε πανελλήνιες γιορτές	δηλαδή η πληρωμή των εξόδων του δείπνου μιας φυλής σε θρησκευτικές γιορτές
Γυμνασιαρχία	
δηλαδή η δαπάνη για την τέλεση αγώνων λαμπαδηδρομίας στα Παναθήναια	

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Ποια υπήρξαν τα αίτια που οδήγησαν στην εμφύλια διαμάχη μεταξύ των Αθηναίων και των Σπαρτιατών;

[σελ. 102]

- 1. Η φυλετική διαφορά:** Οι Αθηναίοι φυλετικά κατάγονταν από τους Ίωνες ενώ οι Σπαρτιάτες από τους Δωριείς.
- 2. Η διαφορετική πολιτική συγκρότηση:** Η Αθήνα ήταν μια πόλη δημοκρατική, ανοιχτή σε οποιοδήποτε επισκέπτη ενώ αντίθετα η Σπάρτη είχε αυστηρή ολιγαρχική διακυβέρνηση και ήταν πάντα καχύποπτη στην άφιξη επισκεπτών.
- 3. Οι ηγεμονικές τάσεις της Αθήνας.** Η Αθήνα μετά το τέλος των Περσικών πολέμων ακολούθησε ανοδική πορεία σε όλους τους τομείς [εμπόριο, οικονομία, σύμμαχοι, πολιτισμός, τέχνες και γράμματα, πολεμικός εξοπλισμός] και απέκτησε ανυπολόγιστη δύναμη σε σημείο που οι πόλεις κράτη έφτασαν να τη θεωρούν τη μεγαλύτερη σε δύναμη πόλη στην Ελλάδα, γεγονός που ενοχλούσε τους καχύποπτους Σπαρτιάτες.

Λίγο πριν τον Πελοποννησιακό πόλεμο, την εμφύλια διαμάχη μεταξύ Αθηναίων και Σπαρτιατών, όλες οι ελληνικές πόλεις τάχθηκαν είτε με τους Αθηναίους είτε με τους Σπαρτιάτες. Ο πόλεμος διήρκεσε 27 περίπου έτη και διακρίνεται σε φάσεις:

- 431 – 421 π.Χ ⇒ Αρχιδάμειος ή Δεκαετής πόλεμος.
- 415 – 413 π.Χ ⇒ Σικελική εκστρατεία
- 413 – 404 π.Χ ⇒ Δεκελεικός ή Ιωνικός πόλεμος

Ο Πελοποννησιακός πόλεμος υπήρξε καταστρεπτικός για τον ελληνισμό. Ήταν εξοντωτικός για όλες τις ελληνικές πόλεις αφού μεταβλήθηκαν σε πεδία συγκρούσεων και υπέστησαν τις συνέπειες της αντιπαράθεσης με μια από τις δύο μεγάλες δυνάμεις. Οι Πέρσες βρήκαν τη ευκαιρία να αναμειχθούν στα εσωτερικά ζητήματα των Ελλήνων ενώ πολλές ελληνικές πόλεις κράτη καταστράφηκαν υλικά και οι πολίτες εξαχρειώθηκαν. Ο πόλεμος τελείωσε με νίκη των Σπαρτιατών οι οποίοι επέβαλαν την ηγεμονία τους στις ελληνικές πόλεις μεταβάλλοντας σε ολιγαρχικό το δημοκρατικό πολίτευμα της Αθήνας.

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΙΔΕΑ

[σελ. 105]

Τι ήταν η Πανελλήνια ιδέα και ποιος ο κύριος εκφραστής της;

Μερικά χρόνια μετά τον Πελοποννησιακό πόλεμο, οι διαμάχες και οι πόλεμοι μεταξύ των ελληνικών πόλεων, οι πολιτικές και κοινωνικές αναταραχές μέσα στις ίδιες τις πόλεις και ο παρεμβατικός ρόλος των Περσών προκάλεσαν μεγάλη παρακμή στις ελληνικές πόλεις κράτη. Η παρακμή αυτή απασχόλησε έντονα τους πνευματικούς ανθρώπους της εποχής οι οποίοι άρχισαν να οραματίζονται ένα πανελλήνιο συνασπισμό / συμμαχία.

Η Πανελλήνια ιδέα, επομένως, ήταν μια νέα πολιτική έκφραση που διατυπώθηκε για πρώτη φορά στα τέλη του 5ου αι. π.Χ. και κύριος εκφραστής της ήταν ο Αθηναίος ρητοροδιδάσκαλος **Ισοκράτης**. Ο Ισοκράτης εισηγείται τον κοινό αγώνα εναντίον των Περσών να αναλάβει η Αθήνα. Λόγω της αδυναμίας, όμως, της Αθήνας να εμπνεύσει εμπιστοσύνη και να επιβληθεί, πρότεινε τον αγώνα να αναλάβει ένας ισχυρός μονάρχης, από οποιαδήποτε ελληνική περιοχή, που θα ένωνε τους Έλληνες και θα τους οδηγούσε εναντίον των Περσών. Τέτοιους μονάρχες θεωρούσε τον Ευαγόρα, βασιλιά της Σαλαμίνας της Κύπρου, τον Διονύσιο Α', τύραννο των Συρακουσών ακόμα και το βασιλιά Φίλιππο Β' της Μακεδονίας, τον πατέρα του Μ. Αλεξάνδρου.

Ο Ισοκράτης ήταν από τις προσωπικότητες που κατόρθωσαν να αποδεσμευτούν από το τοπικιστικό πνεύμα που φανάτιζε ακόμα τους σύγχρονους του πολιτικούς ενώ έντονα αντίθετος με την πολιτική αυτή, πιστός πάντα στην ιδέα του πρωταγωνιστικού ρόλου της Αθήνας, ήταν ο ρήτορας Δημοσθένης.

Ο ΦΙΛΙΠΠΟΣ Ο Β΄ ΚΑΙ Η ΕΝΩΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

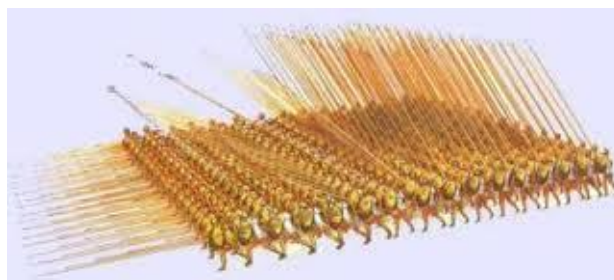
[σελ. 105 - 107]

Μια νέα μεγάλη δύναμη γεννιέται στη Βόρεια Ελλάδα, το βασίλειο της Μακεδονίας με πρώτο ισχυρό μονάρχη το Φίλιππο Β' ο οποίος έθεσε πρωταρχικά δύο στόχους:

- Να εδραιώσει τη θέση του στο μακεδονικό θρόνο.
- Να καταστήσει το μακεδονικό κράτος ισχυρό και να επεκτείνει την εξουσία του.

Για να το πετύχει αυτό ακολούθησε την εξής πορεία:

- Απέκρουσε αποτελεσματικά τις επιδρομές των Ιλλυριών και των Παιόνων στα βόρεια σύνορά του.
- Οργάνωσε ισχυρό στρατό με βασικό σώμα του μακεδονικού στρατού την περίφημη «μακεδονική φάλαγγα».
- Δημιούργησε ισχυρή οικονομία κόβοντας νομίσματα, τους χρυσούς στατήρες, οι οποίοι εκτόπισαν βαθμιαία τους περσικούς δαρεικούς [περσικά νομίσματα] από τον ελλαδικό χώρο.

Ο Φίλιππος όμως ακολούθησε και επεκτατική εξωτερική πολιτική αφού ήθελε να εξασφαλίσει περισσότερες εκτάσεις γης για τους στρατιώτες του, αλλά σταθερός του στόχος ήταν πάντα η ένωση των Ελλήνων υπό την εξουσία του.

Επομένως,

- Αρχικά κατέλαβε τη Χαλκιδική, την ανατολική Μακεδονία και τη Θράκη μέχρι τις δυτικές ακτές του Εύξεινου Πόντου.
- Αργότερα στράφηκε προς τη νότια Ελλάδα όπου οι Αθηναίοι και οι Θηβαίοι συμάχησαν για να τον αντιμετωπίσουν. Στη μάχη της Χαιρώνειας (338 π.Χ) ο Φίλιππος τους αντιμετώπισε με επιτυχία και έγινε έτσι ο αδιαφιλονίκητος ηγέτης των Ελλήνων.

Κάτω από την εξουσία, λοιπόν, του Φιλίππου Β΄
έγινε πραγματικότητα το όραμα της Πανελληνίας Ιδέας.

Μετά την επιτυχία του αυτή ο Φίλιππος συγκάλεσε Συνέδριο στην Κόρινθο το 337 π.Χ.
στο οποίο συμμετείχαν όλες οι πόλεις εκτός από τη Σπάρτη
και συμφωνήθηκαν τα εξής:

- Απαγορεύτηκαν οι συγκρούσεις ανάμεσα στις ελληνικές πόλεις και η βίαιη αλλαγή των καθεστώτων τους [απαγορεύθηκε, δηλαδή, η απότομη αλλαγή πολιτευμάτων]
- Εξασφαλίστηκε η ελευθερία στη ναυσιπλοΐα [ελεύθερο εμπόριο] και καταδικάστηκε η πειρατεία.
- Συγκροτήθηκε πανελλήνια συμμαχία, της οποίας ισόβιος αρχηγός ορίστηκε ο Φίλιππος.

Μετά τη δολοφονία του Φιλίππου Β' το συνέδριο επαναλήφθηκε την επόμενη χρονιά (336 π.Χ.) από τον Αλέξανδρο. Οι αντιπρόσωποι των πόλεων ανανέωσαν στο πρόσωπο του Αλέξανδρου τον όρκο που είχαν δώσει και στον πατέρα του.

Το έργο του Μ. Αλεξάνδρου υπήρξε οικουμενικό, αφού διέδωσε τον ελληνισμό στα πέρατα του τότε γνωστού κόσμου.

Στο στρατιωτικό τομέα υπήρξε διορατικός στρατηγός με μεγαλοφυή σκέψη αφού:

- κατάφερε να κατακτήσει περιοχές εφαρμόζοντας κατάλληλο σχεδιασμό, ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες της κάθε περίπτωσης, για την αντιμετώπιση των αντιπάλων, τόσο στις κατά μέτωπο συγκρούσεις όσο και στις πολιορκίες πόλεων.

Στον πολιτικό τομέα έθεσε στόχο την ανάμειξη του ελληνικού με τον ασιατικό κόσμο και την ένωσή τους κάτω από μια ισχυρή διοίκηση. Για να το πετύχει αυτό:

- αποδέχθηκε τις τοπικές συνήθειες και παραδόσεις κάθε περιοχής,
- αποδέχθηκε το διαφορετικό τρόπο άσκησης της εξουσίας για κάθε λαό και
- διατήρησε το θεσμό των σατραπειών αναθέτοντας τη διοίκησή τους σε Έλληνες ή Πέρσες ηγεμόνες.

Στον οικονομικό τομέα προώθησε τη νομισματική οικονομία και τη δημιουργία νομισματικού συστήματος. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο:

- εγκατέλειψε την ιδέα του αυτοκρατορικού θησαυροφυλακίου,
- απάλλαξε τους σατράπες από το καθήκον συγκέντρωσης φόρων και διαχείρισης δημόσιου πλούτου,
- αντικατέστησε τη σατραπεία με τη φορολογική περιφέρεια (περισσότερες από μια σατραπείες) και μετέβαλε τους θησαυρούς σε χρυσά νομίσματα.

Στον πολιτιστικό τομέα υπήρξε πολύ μεγάλο το έργο του. Μέσα από την **ένοπλη εξερεύνηση** η εκστρατεία του:

- διέδωσε την ελληνική γλώσσα και τον πολιτισμό
- υιοθέτησε πολιτιστικά στοιχεία από την παράδοση των λαών της Ανατολής
- ίδρυσε νέες πόλεις που εξελίχθηκαν σε εμπορικά και πνευματικά κέντρα
- εξερεύνησε άγνωστες περιοχές
- αναζήτησε να ερευνήσει διάφορα πράγματα γεγονός που αποδεικνύεται από το μεγάλο αριθμό φιλοσόφων και ερευνητών που συμμετείχαν στην εκστρατεία.

Το έργο του Μ. Αλεξάνδρου άφησε ανεξίτηλα ίχνη για τους επόμενους αιώνες και αποτέλεσε την τομή για μια διαφορετική πορεία των λαών της Ανατολής και της Μεσογείου.

Η μορφή και η δράση του συνυφάνθηκαν με τη λαϊκή φαντασία και δημιούργησαν το θρύλο ενός μυθικού ήρωα στην παράδοση πολλών λαών.

